

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра гігієни та екології

ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи,
професор *Віддас* І. Кайдашев
«31» *Віддас* 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Гігієна

для аспірантів

напрямок підготовки **22 - Охорона здоров'я**

спеціальність **229 – Громадське здоров'я**

Полтава – 2022

Робоча програма «Гігієна» для аспірантів *напрямку підготовки 22 – Охорона здоров'я, спеціальності 229 – Громадське здоров'я.*

« 31 » серпня 2022 року.

Розробники:

1. Катрушов О. В. – д.мед.н., професор, завідувач кафедри гігієни та екології;
2. Матвієнко Т.М. – к.мед.н., доцент, доцент ЗВО.

Робоча програма дисципліни «Гігієна та професійна патологія» затверджена на засіданнях кафедри гігієни та екології і Вченої ради університету.

Завідувач кафедри

Протокол № 21 від «15» червня 2022 року.

О. В. Катрушов

Секретар Вченої ради ПДМУ

Протокол № 1 від «31» серпня 2022 р.

В. Л. Філатова

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Гігієна та професійна патологія» є складовою освітньо-наукової програми підготовки фахівців за третім рівнем вищої освіти з *напрямку підготовки 22 – Охорона здоров'я спеціальності 229 – Громадське здоров'я*.

Дана дисципліна є **вибірковою**.

Викладається у I-VI семестрі 1-3 років навчання в **обсязі – 300 год. (10 кредитів ECTS)** зокрема: **лекції – 6 год., практичні 24 год., самостійна робота – 270 год.**

У курсі передбачено 1 модуль.

Завершується дисципліна – **іспитом**.

Зміст дисципліни. Дисципліна «Гігієна» є базовою у підготовці здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня зі спеціальності 229 – Громадське здоров'я. Дисципліна складається із лекційних та практичних занять, на яких будуть висвітлені закономірності впливу стану навколишнього середовища на здоров'я індивідууму і громадське здоров'я, поглиблене засвоєння спеціальності, оволодіння сучасними методами профілактики захворювань.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є **гігієна** як галузь медичних знань, наука про збереження та зміцнення громадського та індивідуального здоров'я шляхом здійснення профілактичних заходів.

Місце дисципліни (в структурно-логічній схемі підготовки фахівців відповідного напрямку): дисципліна «Гігієна» виступає освітнім компонентом циклу дисциплін професійної та практичної підготовки у освітньо-науковій програмі підготовки докторів філософії за спеціальністю 229 – Громадське здоров'я.

Цикли підготовки в аспірантурі:

I. Цикл загальних дисциплін

I. підцикл оволодіння загальнонауковими (філософськими) компетентностями:

1. Історія та філософія науки (нормативна);

2. Біоетика (нормативна);

3. Біоінформатика (нормативна);

4. Психологія спілкування (за вибором);

5. Педагогіка та психологія вищої освіти (за вибором).

6. Наукові комунікації у галузі громадського здоров'я (за вибором);

II. Підцикл іноземних мов (здобуття мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів наукової роботи іноземною мовою):

1. Англійська мова (прогресивний рівень);

2. Англійська мова наукового спілкування (за вибором);

3. Німецька мова наукового спілкування (за вибором);

4. Іноземна мова (володіння якою підтверджено дійсним сертифікатом не нижче рівня B2 Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти чи аналогічного рівня, на умовах перезарахування) (за вибором);

III. Підцикл дисциплін з набуття універсальних навичок дослідника :

1. Методологія наукового та патентного пошуку (нормативна);

2. Основи біостатистики (нормативна);

3. Курс академічної доброчесності (нормативна);

4. Програмний менеджмент в громадському здоров'ї (за вибором);

5. Інформатизація та комунікації в охороні здоров'я (за вибором);

6. Клінічні дослідження (за вибором);

II. Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки:

1. Громадське здоров'я (нормативна);
2. Організація охорони здоров'я (за вибором);
3. Гігієна (за вибором);
4. Менеджмент охорони здоров'я (за вибором);
5. Епідеміологія (за вибором);
6. Соціальна медицина (за вибором).

Зв'язок з іншими дисциплінами.

«Гігієна» як навчальна дисципліна базується на знаннях, отриманих при вивченні дисциплін «Громадське здоров'я», «Охорона праці», «Медичне право України», «Сучасні методи організації наукового дослідження в громадському здоров'ї», «Біобезпека та біозахист», «Оцінка та забезпечення безпеки навколишнього середовища, праці та харчових продуктів», «Епідеміологічний нагляд. Профілактика та організація протиепідемічних заходів», «Медицина катастроф та надзвичайних станів», «Медицина катастроф», «Основи імунопрофілактики», і закладає основи для вивчення окремих тем спецпредметів у процесі подальшого навчання та у професійній діяльності.

Мета дисципліни – формування у майбутніх фахівців знань, умінь і компетенцій, а також вивчення теоретичних основ профілактичної медицини, яка є базисом профілактичної складової професійного світогляду фахівця, створення засад для наступного вивчення дисциплін; закладання основ формування знань, умінь та навичок, виховання морально-етичних цінностей, які визначаються кінцевими цілями програми, необхідних у подальшій професійній діяльності.

Завдання дисципліни:

- вивчення природних та антропогенних факторів навколишнього середовища та соціальних умов, що можуть впливати на здоров'я людини;
- вивчення закономірностей впливу факторів та умов навколишнього середовища на організм людини або популяції;
- наукове обґрунтування та розробка гігієнічних нормативів, правил та заходів по максимальному використанню факторів навколишнього середовища, які позитивно впливають на організм людини, усунення або обмеження до безпечних рівнів несприятливо діючих факторів;
- використання в практиці громадського здоров'я та народному господарстві розроблених гігієнічних рекомендацій, правил, нормативів, перевірка їх ефективності та вдосконалення;
- прогнозування санітарної ситуації на найближчу та віддалену перспективу з урахуванням планів розвитку народного господарства, визначення відповідних гігієнічних проблем, наукова розробка цих проблем;
- використання сприятливих оздоровчих факторів навколишнього середовища для зміцнення здоров'я людини, загартування організму тощо.

У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен

знати:

- методологію, основні закони та загальні закономірності зв'язку здоров'я з чинниками і умовами навколишнього середовища;
- походження, властивості та закономірності впливу основних природних і техногенних факторів навколишнього середовища і соціальних умов на екологічну ситуацію та здоров'я населення;

- методологію і загальну схему вивчення впливу факторів і умов навколишнього середовища на здоров'я різних груп населення, якісні і кількісні показники оцінки стану навколишнього середовища і його впливу на здоров'я населення;
- методологію та принципи гігієнічного нормування, організацію і зміст запобіжного та поточного санітарного нагляду за закладами охорони здоров'я, житловими та іншими об'єктами санітарно-комунального призначення, закладами харчування, дитячими та навчальними закладами, підприємствами промислового та сільськогосподарського виробництва;
- основи здорового способу життя, особистої гігієни і раціонального харчування.

вміти:

- аналізувати стан навколишнього середовища та вплив його факторів на здоров'я різних груп населення;
- демонструвати володіння методами оцінки впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення;
- інтерпретувати основні закони та загальні закономірності зв'язку здоров'я з факторами і умовами середовища життєдіяльності;
- обґрунтувати заходи з профілактики захворювань інфекційного походження;
- планувати заходи по дотриманню здорового способу життя, особистої гігієни та впроваджувати їх в практику громадського здоров'я;
- узгоджувати плани проведення профілактичних заходів з планами розвитку територіальних, адміністративних та виробничих одиниць;
- аналізувати стан навколишнього середовища на підставі інтегральних критеріїв оцінки стану здоров'я населення;
- обґрунтовувати проведення профілактичних заходів у відповідності до основ чинного законодавства України.

Контроль знань і розподіл балів, які отримують аспіранти.

Контроль здійснюється за модульно-рейтинговою системою.

Дисципліна складається з 1 модулю.

Обов'язковим для іспиту є складання підсумкового модульного контролю та виконання індивідуальної самостійної роботи.

Оцінювання за формами контролю:

Модуль I		
	<i>Min (балів)</i>	<i>Max (балів)</i>
ПМК	60	60
Індивідуальна самостійна робота	0	20
Іспит	0	20
Загалом	60	100

Для аспірантів, які набрали сумарно меншу кількість балів ніж *критично-розрахунковий мінімум – 60 балів*, для одержання іспиту обов'язково *перескладання ПМК*.

При цьому, кількість балів:

- **1-34** відповідає оцінці «незадовільно» з обов'язковим повторним вивченням дисципліни.

ліни;

- **35-59** відповідає оцінці «незадовільно» з можливістю повторного складання;
- **60-64** відповідає оцінці «задовільно» («достатньо»);
- **65-74** відповідає оцінці «задовільно»;
- **75 - 84** відповідає оцінці «добре»;
- **85 - 89** відповідає оцінці «добре» («дуже добре»);
- **90 - 100** відповідає оцінці «відмінно».

Шкала відповідності:

За 100 – бальною шкалою	За чотирибальною шкалою	
90 – 100	5	відмінно
85 – 89	4	добре
75 – 84		
65 – 74	3	задовільно
60 – 64		
35 – 59	2	незадовільно
1 – 34		

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Код курсу, розділу	Назва курсу	Всього годин	Вид заняття		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
Модуль 1					
1.	ЗМ 1. Загальні питання гігієни	42	0	6	36
1.1.	Методологічні та методичні основи вивчення впливу комплексу чинників навколишнього середовища на здоров'я населення.	14		2	12
1.2.	Оцінка потенційного ризику впливу факторів навколишнього середовища на організм людини та здоров'я населення.	12		0	12
1.3.	Оцінка впливу клімату на умови життя, працездатність і здоров'я населення.	14		2	12
1.4.	Контроль змістовного модуля.	2		2	
2.	ЗМ 2. Комунальна гігієна	44	2	4	38
2.1.	Гігієна води та водопостачання населених пунктів. Санітарна охорона водних об'єктів.	14		2	12
2.2.	Санітарна охорона ґрунту та проблеми очищення населених місць.	12			12
2.3.	Особливості гігієнічних вимог до планування та експлуатації закладів охорони здоров'я	16	2	0	14
2.4.	Контроль змістовного модуля 2	2		2	
3.	ЗМ 3. Гігієна харчування та нутриціологія.	56	2	6	48
3.1.	Науково-гігієнічні основи харчування.	14	2		12
3.2.	Нутриціологічні основи раціонального харчування.	12		0	12
3.3.	Лікувальні та дієтичні властивості окремих продуктів	14		2	12

	харчування.				
3.4.	Аліментарна токсикологія.	14		2	12
3.5.	Контроль змістовного модуля	2		2	
4.	ЗМ 4. Гігієна праці та радіаційна гігієна.	88	2	4	82
4.1.	Оцінка факторів трудового процесу та виробничого середовища.	14	2		12
4.2.	Оцінка шкідливих та небезпечних виробничих чинників, профілактика їх впливу.	14		0	14
4.3.	Сучасні проблеми гігієни праці окремих груп працюючого населення.	10		0	10
4.4.	Гігієна праці працівників у закладах охорони здоров'я.	12		2	10
4.5.	Гігієнічна оцінка протирадіаційного захисту персоналу і радіаційної безпеки пацієнтів при застосуванні радіонуклідів та інших джерел іонізуючих випромінювань в лікувальних закладах.	12			12
4.6.	Санітарна охорона навколишнього середовища від радіоактивного забруднення як гігієнічна та екологічна проблема.	12			12
4.8.	Медичні наслідки аварії на ЧАЕС для населення України.	12			12
	Контроль змістовного модуля	2		2	
5	ЗМ 5. Гігієна дітей та підлітків	46		2	44
5.1.	Сучасні підходи і методи оцінки стану здоров'я дітей та підлітків.	10			10
5.2.	Актуальні проблеми виховання, навчання дітей та підлітків в сучасних умовах.	10		0	10
5.3.	Принципи раціональної організації фізичного виховання дітей і підлітків. Лікарський контроль за організацією фізичного виховання.	14			14
5.4.	Гігієнічні основи трудового навчання дітей і підлітків. Наукові основи проведення лікарсько-професійної консультації.	10			10
	Контроль змістовного модуля	2		2	
6	ЗМ 6. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна	24	0	2	22
6.1.	Здоровий спосіб життя, особиста гігієна. Фізична культура, основи загартовування. Профілактика алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, тютюнопаління.	10			10
6.2.	Гігієна одягу та взуття. Гігієнічна оцінка миючих засобів, тканин та побутового, виробничого і лікарняного одягу.	12			12
	Контроль змістовного модуля	2		2	
	Підсумковий модульний контроль				
Всього		300	6	24	270

Модуль 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальні питання гігієни

ТЕМА 1. Методологічні та методичні основи вивчення впливу комплексу чинників навколишнього середовища на здоров'я населення. (14 год.)

Практичне заняття (2 год.):

1. Методи вивчення стану навколишнього середовища і його оцінки.
2. Методика якісного (концептуального) аналізу стану навколишнього середовища та "нормованого" прогнозування змін рівня здоров'я населення за станом забруднення атмосферного повітря, води, ґрунту.
3. Методика кількісного аналізу стану навколишнього середовища.

Самостійна робота (12 год.)

Методи вивчення впливу навколишнього середовища на здоров'я людини. Здоров'я населення як інтегральний критерій оцінки стану навколишнього середовища. Загальна схема вивчення впливу комплексу чинників навколишнього середовища на стан здоров'я населення. Загальна схема вивчення та оцінки взаємозв'язків чинників навколишнього середовища та здоров'я населення.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.

8. М.П. Машченко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 2. Оцінка потенційного ризику впливу факторів навколишнього середовища на організм людини та здоров'я населення. (12 год.)

Самостійна робота (12 год.)

Характеристика ризику. Оцінка експозиції. Оцінка залежності „доза-відповідь”. Оцінка залежності „доза-відповідь” для неканцерогенів. Оцінка залежності „доза-відповідь” для канцерогенів. Зв'язок між оцінкою ризику та керування ним. Керування ризиком та гігієнічне нормування. Проблеми застосування методології оцінки ризику в Україні.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.

2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 3. Оцінка впливу природних та антропогенних компонентів біосфери на здоров'я людини та популяції (14 год.)

Практичне заняття (2 год.): Природні та антропогенні компоненти біосфери, їх гігієнічне значення.

1. Основи гігієни навколишнього середовища.
2. Особливості впливу природних чинників навколишнього середовища на здоров'я

населення.

3. Взаємовідношення екології та гігієни. Закони та методи екології. Екосистеми. Біосфера та її еволюція.
4. Структура та функціонування екологічних систем. Біогеохімічні цикли.
5. Екологічні фактори та денатурована біосфера і їх дія на здоров'я людей. Екологічно залежні захворювання населення.

Самостійна робота (12 год.)

Фізіологія терморегуляції та адаптації людини. Методика медико-метеорологічного прогнозування. Методи профілактики (перманентної, сезонної, термінової) геліометеотропних реакцій у здорової та хворої людини при різних захворюваннях. Основи курортології. Медичні класифікації погоди. Загальні та прикладні медичні класифікації клімату. Профілактика кліматотропних реакцій. Підтримуюча здатність середовища і її зв'язок з ростом популяції людей. Методика прогнозування та методи профілактики екологічно обумовлених загострень хвороб. Сучасні проблеми та завдання охорони навколишнього середовища.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..

10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І. Даценко, В.Г. Бардов, Г.П. Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І. Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В. Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). - К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.: 1997. - 121 с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Комунальна гігієна

ТЕМА 5. Гігієна води та водопостачання населених пунктів. Санітарна охорона водних об'єктів. (14 год.)

Практичне заняття (2 год.):

1. Фізіологічне значення води в організмі людини. Біохімічні процеси, що відбуваються в організмі за допомогою води.
2. Поняття мікробне число, колі-титр, колі-індекс. Патологічні процеси, які виникають в організмі при дефіциті та надмірній кількості води.
3. Гігієнічні проблеми водопостачання та водовідведення населених місць.

Самостійна робота (12 год.)

Позитивну роль у збереженні та зміцненні здоров'я людей, у профілактиці інфекційних та неінфекційних хвороб, у створенні належних санітарно-побутових умов вода відіграє надзвичайну роль. Без води не відбувається жоден біохімічний, фізіологічний та фізико-хімічний процес обміну речовин та енергії: неможливі травлення, дихання, синтез білків, жирів, вуглеводів. Саме тому центральним питанням розділу комунальної гігієни є лікарський науково обґрунтований висновок про ступінь небезпеки або безпеки питної води для здоров'я людей, що мешкають у населених пунктах, на підставі науково обґрунтованих гігієнічних нормативів якості питної води з урахуванням віддалених наслідків її тривалого використання.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>

9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 6. Санітарна охорона ґрунту та проблеми очищення населених місць. (12 год.)

Самостійна робота (12 год.)

Методика гігієнічної оцінки ґрунту за даними санітарного обстеження ділянки та за результатами лабораторного аналізу проб. Санітарна очистка населених місць. У сучасних умовах зростає гігієнічне значення ґрунту. Він забезпечує оптимальне розселення та проживання людей. Від властивостей ґрунту в багатьох випадках залежить якість продуктів харчування та питної води. Він може бути резервуаром патогенних бактерій, вірусів та гельмінтів. Ґрунт забезпечує оптимальний перебіг дуже важливих у санітарно-епідеміологічному та екологічному плані процесів знезараження і утилізації, які є невід'ємним елементом благоустрою населених місць і одним з основних заходів профілактики кишкових інфекцій та гельмінтозів. Очищення населених місць передбачає комплекс науково обґрунтованих планових заходів щодо збирання, видалення, знезараження й утилізації відходів.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.

8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 7. Особливості гігієнічних вимог до планування та експлуатації закладів охорони здоров'я (16 год.)

Лекція. Гігієна закладів охорони здоров'я. Внутрішньолікарняні інфекції. (2год.)

1. Гігієнічні вимоги до лікарняних закладів.
2. Санітарно-гігієнічний режим функціонування лікарень.
3. Гігієнічні вимоги до спеціалізованих лікарняних закладів.
4. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій.....

Самостійна робота (14 год.)

Санітарно-гігієнічні вимоги до планування та режиму експлуатації лікувально-профілактичних закладів і відділень терапевтичного, хірургічного, інфекційного профілю та спеціалізованих відділень.

Визначення і оцінка за будівельними кресленнями ситуаційного та генерального планів розміщення та зонування території проєктованих лікувально-профілактичних закладів з урахуванням оточуючих земельну ділянку об'єктів та "рози вітрів", відповідність нормативам відсотку забудови, озеленення, орієнтацію будівель.

Визначення і оцінка за планами та розрізами будівель відповідність гігієнічним нормативам площі, кубатури, санітарного благоустрою лікарняних приміщень, їх відповідності функціональному призначенню.

Сучасні концепції виявлення внутрішньолікарняних інфекцій. Особливості виникнення внутрішньолікарняних інфекцій. Основні гігієнічні вимоги до лікувально-профілактичних закладів у профілактиці внутрішньолікарняних інфекцій. Заходи по локалізації внутрішньолікарняних інфекцій в стаціонарах різного медичного профілю. Засоби захисту під час здійснення медичної практики персоналом лікувально-профілактичних закладів.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>

2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Гігієна харчування та нутриціологія

ТЕМА 9. Науково-гігієнічні основи харчування. (14 год.)

Лекція. Основи раціонального харчування. (2 год.)

Функції їжі та чинники, що їх забезпечують. Теорії та концепції харчування. Значення у харчуванні нутрієнтного складу раціонів харчування (білків, жирів, вуглеводів, вітамінів та мінеральних елементів).

Самостійна робота (12 год.)

Харчування як чинник життєзабезпечення гетеротрофних організмів. Функції їжі та чинники, що їх забезпечують. Теорії та концепції харчування. Значення у харчуванні нутрієнтного складу раціонів харчування (білків, жирів, вуглеводів, вітамінів та мінеральних елементів). Основні гігієнічні вимоги до побудови харчового раціону людини. Розрахунок енергетичних витрат і енергетичної цінності їжі. Гігієнічна характеристика продуктового набору, хімічного складу і енергетичної цінності лікувально-профілактичного та лікувального (дієтичного) харчування.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г. Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г. Гончарук, Ю.І. Кундієв, В.Г. Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І. Даценко, Р.Д. Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І. Даценко, Р.Д. Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І. Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.

5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 10. Нутриціологічні основи раціонального харчування (12 год.)

Самостійна робота (12 год.)

Харчування як фактор здоров'я. Питання біобезпеки в гігієні харчування. Принципи харчування людей різних вікових груп, професій, спортсменів. Фізіолого-гігієнічна роль білків, жирів, вуглеводів. Вітаміни, мінеральні солі, смакові речовини, їх фізіолого-гігієнічна роль. Гігієнічна характеристика харчових продуктів. Науково-технічний прогрес та його вплив на якість продуктів харчування. Генетично-модифіковані продукти та соціально-гігієнічні проблеми, пов'язані з їх використанням. Питання гігієни харчування в біобезпеці населення.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>

9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 11. Лікувальні та дієтичні властивості окремих продуктів харчування (14 год.)

Практичне заняття (2 год.):

Організація лікувального та дієтичного харчування в лікувально-профілактичних закладах та контроль за ним.

Самостійна робота (12 год.)

1. Патогенетичні принципи побудови дієтотерапевтичного харчування.
2. Класифікація продуктів дієтичного призначення. Перелік основних дієт для хворих в лікувально-профілактичних закладах.
3. Принципи організації дієтичного (лікувального) харчування в лікарнях та санаторно-курортних закладах. Санітарно-гігієнічний контроль за організацією дієтичного харчування в системі лікувального харчування в лікувально-профілактичних закладах.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.

8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 12. Аліментарна токсикологія (14 год.)

Практичне заняття (2 год.):

Значення харчових ланцюгів в міграції токсичних і радіоактивних речовин з різних об'єктів навколишнього середовища до організму людини.

Самостійна робота (12 год.)

Вплив залишкових кількостей хімічних речовин в харчових продуктах на здоров'я населення. Контроль за вмістом залишкових кількостей пестицидів в продовольчій сировині. Роль Держпродспоживслужби та лабораторних центрів МОЗ України в забезпеченні населення екологічно безпечними продуктами харчування.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4 Гігієна праці та радіаційна гігієна

ТЕМА 14. Оцінка факторів трудового процесу та виробничого середовища (14 год.)

Лекція. Гігієнічна оцінка небезпечних і шкідливих факторів виробничого середовища та реакції організму на їх вплив. Санітарне законодавство про охорону праці (2 год.)

Самостійна робота (12 год.)

Запровадження в промисловості нових технологічних процесів, зокрема з використанням електроенергетики та радіоелектроніки, застосування потужного технологічного обладнання, засобів наземного, повітряного та водного транспорту, численного побутового та інженерного обладнання, механізація виробничих процесів, широкий розвиток телебачення, радіозв'язку, радіолокації, використання високочастотної електромагнітної енергії в різноманітних сферах народного господарства, а також у побуті призвели до того, що людина на виробництві і вдома постійно зазнає впливу різноманітних шкідливих фізичних чинників. Тривалий вплив негативних факторів виробничого середовища може викликати особливу форму патології – професійне захворювання і інтоксикацію

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.

9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 15. Оцінка шкідливих та небезпечних виробничих чинників, профілактика їх впливу. (14 год.)

Самостійна робота (14 год.)

Класифікація і характеристика професійних шкідливостей. Фізичні виробничі шкідливості, їх класифікація, значимість у професійній патології. Метеорологічні фактори виробничого середовища. Гігієнічне нормування параметрів мікроклімату виробничого середовища. Підвищений атмосферний тиск і профілактика кесонної хвороби в виробничих умовах. Ультразвук в виробничому середовищі, та його дія на організм працюючих. Інфразвук його дія на людину і принципи захисту. Електромагнітне випромінювання, його дія на людину і принципи захисту. Лазерне випромінювання та його дія на організм людини. Фізична природа шкідливих факторів виробничого середовища.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.

4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 16. Сучасні проблеми гігієни праці окремих груп працюючого населення (10 год.)

Самостійна робота (10 год.)

До **фізичних** небезпечних і шкідливих факторів відносяться: підвищена або знижена температура повітря в робочій зоні; підвищений рівень шуму, вібрацій, ультразвуку, інфразвукових коливань; підвищений або знижений барометричний тиск; підвищена або знижена відносна вологість; рух, іонізація повітря; підвищений рівень статичної електрики, електромагнітних коливань, відсутність або недостатнє природне освітлення; недостатня штучна освітленість робочої зони; підвищена яскравість світла; прямий та відбитий блиск; підвищена пульсація світлового потоку; підвищені рівні ультрафіолетової та інфрачервоної радіації; гострі краї, жорсткість поверхні деталей, інструментів та обладнання; розташування робочих місць на значній висоті відносно землі; невагомість.

До **хімічних** небезпечних і шкідливих виробничих факторів відносяться хімічні речовини, які за характером дії на організм людини поділяються на токсичні, подразнюючі, сенсibiliзуючі, канцерогенні, мутагенні, котрі впливають на репродуктивну функцію. За шляхом проникнення в організм людини вони поділяються на такі, що проникають через дихальні шляхи, шлунково-кишковий тракт, слизові оболонки й поверхні тіла людини.

До **біологічних** небезпечних і шкідливих виробничих факторів відносяться патогенні мікроорганізми (бактерії, віруси, гриби) і продукти їх життєдіяльності, а також макроорганізми (рослинні й тваринні).

До **психофізичних** небезпечних і шкідливих виробничих факторів відносяться фізичні (статичні й динамічні) і нервово-психічні перевантаження (розумове перенапруження, перенапруження каталізаторів, монотонність праці, емоційне перевантаження).

Нервово-психічні навантаження спричиняються переробкою великої кількості інформації і стосуються операторів пультів управління при порушенні режиму праці й відпочинку.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Пресфілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.

5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 17. Гігієна праці працівників у закладах охорони здоров'я (12 год.)

Практичне заняття (2 год.):

Професійні шкідливості при виконанні функціональних обов'язків медичних працівників.

Самостійна робота (10 год.).

Класифікація праці медичних працівників. Психофізіологічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників. Фізичні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників. Хімічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників. Біологічні шкідливі та небезпечні чинники виробничого середовища та їх вплив на стан здоров'я медичних працівників.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>

8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 18. Гігієнічна оцінка протирадіаційного захисту персоналу і радіаційної безпеки пацієнтів при застосуванні радіонуклідів та інших джерел іонізуючих випромінювань в лікувальних закладах (12 год.)

Самостійна робота (12 год.)

1. Іонізуючі випромінювання як виробнича шкідливість для персоналу лікувальних закладів.
2. Іонізуючі випромінювання як чинник ризику для пацієнтів лікувальних закладів при проведенні рентген-радіологічних діагностичних і лікувальних процедур.
3. Структура радіологічного відділення лікарні. Особливості радіаційної небезпеки і протирадіаційного захисту в кожному структурному підрозділі.
4. Характеристика радіаційної небезпеки в рентгенівському діагностичному кабінеті і умови від яких вона залежить.
5. Регламенти радіаційної безпеки для персоналу лікувальних закладів і пацієнтів.
6. Шляхи зниження променевого навантаження персоналу і пацієнтів лікувальних закладів.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.

8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.
17. Нікберг І.І. Радіаційна гігієна. – К.: Здоров'я, 1999. - С.6-11, 116-124.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 19. Санітарна охорона навколишнього середовища від радіоактивного забруднення як гігієнічна та екологічна проблема *(12 год.)*

Самостійна робота (12 год.)

Біологічна дія іонізуючих випромінювань, її особливості та основні умови, від яких вона залежить. Детерміністичні та стохастичні ефекти опромінення людей, умови їх виникнення. Іонізуючі випромінювання як чинник навколишнього середовища, їх джерела (природні, техногеннопідсилені природного походження, індустріальні), їх характеристики. Радіаційний фон. Закономірності формування променевого навантаження населення, його гігієнічна оцінка, шляхи зниження. Питання біоетики та біобезпеки при застосуванні іонізуючого випромінювання. Радіаційна безпека населення в місцях його мешкання. Радіаційна безпека населення в місцях його мешкання, чинники, що її визначають (хронічне опромінення техногеннопідсиленними джерелами природного походження, медичне опромінення, радіоактивне забруднення навколишнього середовища). Природний радіонуклід радон та медичні рентгено-радіологічні діагностичні процедури для населення як основні компоненти променевого навантаження людини, їх гігієнічна оцінка та спеціальні заходи відносно зниження променевого навантаження людей за рахунок цих чинників.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.
17. Нікберг І.І. Радіаційна гігієна. – К.: Здоров'я, 1999. - С.6-11, 116-124.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>

9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 20. Медичні наслідки аварії на ЧАЕС для населення України (12 год.)

Самостійна робота (12 год.)

Концепція проживання населення на територіях України у зв'язку з Чорнобильською катастрофою. Чорнобильська катастрофа та її наслідки для здоров'я населення і навколишнього середовища. Гігієнічні аспекти побуту, харчування, праці та відпочинку населення, яке проживає на територіях, що зазнали радіоактивного забруднення. Концепція проживання населення на територіях України з підвищеними рівнями радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, Закони України про правовий режим цих територій та правовий статус потерпілого населення.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.

11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). - К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.
17. Нікберг І.І. Радіаційна гігієна. – К.: Здоров'я, 1999. - С.6-11, 116-124.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5 Гігієна дітей та підлітків.

ТЕМА 22. Сучасні підходи і методи оцінки стану здоров'я дітей та підлітків (10 год.)

Самостійна робота (10 год.)

1. Чинники навколишнього середовища та соціальні умови життя, що впливають на процеси формування здоров'я дітей і підлітків.
2. Загальні закономірності росту і розвитку дитячого та підліткового організму. Критерії оцінки та показники здоров'я дітей і підлітків.
3. Методика комплексної оцінки стану здоров'я дітей і підлітків. Особливості розподілу дітей і підлітків за групами здоров'я.
4. Фізичний розвиток як важливий критерій оцінки стану здоров'я. Основні показники фізичного розвитку.
5. Правила антропометрії. Вимоги до таблиць регіональних стандартів фізичного розвитку.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.
17. Нікберг І.І. Радіаційна гігієна. – К.: Здоров'я, 1999. - С.6-11, 116-124.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 23. Актуальні проблеми виховання, навчання дітей та підлітків в сучасних умовах (10 год.)

Самостійна робота (10 год.)

1. Методика оцінки умов перебування та навчання учнів у сучасних навчальних за-

кладах.

2. Гігієнічні вимоги до дитячих меблів та їх фізіологічне обґрунтування.
3. Правила маркування парт, інших навчальних меблів та розсаджування учнів. Гігієнічні вимоги до розміщення парт у шкільному класі.
4. Основні профілактичні заходи щодо покращання умов навчально-виховного процесу та санітарно-гігієнічних умов перебування учнів у сучасних навчальних закладах.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник / За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

Інформаційні ресурси

- 1.Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
- 2.Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
- 3.Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
- 4.Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 24. Принципи раціональної організації фізичного виховання дітей і підлітків. Лікарський контроль за організацією фізичного виховання. *(14 год.)*

Самостійна робота (14 год.)

1. Гігієнічні основи раціональної організації фізичного та трудового виховання.
2. Гігієнічні вимоги до організації фізичного та трудового навчання у школі.
3. Основні етапи та гігієнічні принципи проведення лікарсько–професійної консультації та професійного відбору учнів.
4. Гігієнічні принципи раціональної організації фізичного виховання дітей і підлітків. Види, засоби та форми фізичної культури. Поняття про рухову активність. Наукові основи кількісного вимірювання та гігієнічної оцінки рухової активності. Профілактика гіпокінезії. Гігієнічні основи оцінки уроку фізичної культури. Гігієнічні вимоги до місць проведення занять фізичною культурою. Лікарський контроль за організацією занять фізичною культурою та гігієнічні аспекти медичного забезпечення фізичного виховання дітей і підлітків.
5. Гігієнічні основи загартовування організму дітей і підлітків та його основні види, принципи і способи організації. Гігієнічні принципи раціональної організації трудового та політехнічного навчання дітей і підлітків. Фізіолого–гігієнічні основи проведення контролю за трудовим вихованням школярів. Гігієнічні вимоги до змісту, режиму і умов організації та проведення трудового навчання.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.

2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Дopusчено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.
17. Нікберг І.І. Радіаційна гігієна. – К.: Здоров'я, 1999. - С.6-11, 116-124.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 25. Гігієнічні основи трудового навчання дітей і підлітків. Наукові основи проведення лікарсько-професійної консультації (10 год.)

Самостійна робота (10 год.)

1. Фізіолого-гігієнічні основи проведення контролю за трудовим вихованням школярів. Гігієнічні вимоги до змісту, режиму і умов організації та проведення трудового навчання.

2. Професійна орієнтація як гігієнічна проблема. Психофізіологічні аспекти професійного самовизначення. Професіографія.

3. Сучасна система професійної орієнтації, її функції та провідні складові частини.

4. Наукові основи проведення лікарсько-професійної консультації. Поняття про професійний відбір. Методики прогнозування професійної успішності.

Рекомендована література:

Основна:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.

2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.

3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.

4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.

2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.

3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.

4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.

5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.

6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.

7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.

8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.

9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..

10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.

11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с

12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.

13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.

14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.

15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.

16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.

17. Державні санітарні правила і норми по устаткуванню, утриманню загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу. ДСанПіН 5.5.2.008-01.

Інформаційні ресурси

- 1.Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
- 2.Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
- 3.Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
- 4.Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6 Здоровий спосіб життя, особиста гігієна та психогігієна

ТЕМА 27. Здоровий спосіб життя, особиста гігієна. Фізична культура, основи загартування. Профілактика алкоголізму, наркоманії, токсикоманії, тютюнопаління **(10 год.)**

Самостійна робота (10 год.)

1. Здоровий спосіб життя, визначення, зміст. Фізична культура як один з найважливіших елементів здорового способу життя і профілактики гіпокінезії.
2. Загартування як засіб збереження і зміцнення здоров'я. Роль води, параметрів мікроклімату, інсоляції, їх поступовість, постійність і комплексність використання.
4. Гігієнічні вимоги до устаткування і режиму роботи соляріїв, фотаріїв
5. Шкідливі і небезпечні звички – наркоманія, токсикоманія, алкоголізм, куріння як загроза здоровому способу життя, їх профілактика.
6. Особиста гігієна як галузь гігієнічної науки, її зміст і значення для збереження і зміцнення здоров'я.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.

3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.
17. Державні санітарні правила і норми по устаткуванню, утриманню загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу. ДСанПіН 5.5.2.008-01. — К., 2001. — 54 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ТЕМА 28. Гігієна одягу та взуття. Гігієнічна оцінка миючих засобів, тканин та побутового, виробничого і лікарняного одягу **(12 год.)**

Самостійна робота (12 год.)

1. Миючі засоби, їх класифікація, гігієнічна характеристика. Мило, його хімічна структура, миючі властивості, позитивні та негативні характеристики. Нові миючі засоби: детергенти, шампуні, їх класифікація, гігієнічна характеристика, позитивні та негативні властивості. Тверді та рідкі мила. Бактерицидні мила.

2. Вплив жорсткості та інших якостей води на ефективність миючих засобів.
3. Алергічні та інші реакції шкіри на тривалу дію миючих засобів.
4. Хімічні засоби захисту шкіри від несприятливого впливу побутових та виробничих шкідливостей - мазі, пасти та інші, їх гігієнічна характеристика.
5. Лазні як засоби підтримання чистоти та стимуляції фізіологічних функцій шкіри.

Рекомендована література:

Базова

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

Допоміжна

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Машенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.
- 9 .Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
- 10.Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
- 11.Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я , 2003. - 728 с
- 12.Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
- 13.Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
- 14.Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
- 15.Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
- 16.Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.
- 17.Державні санітарні правила і норми по устаткуванню, утриманню загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу. ДСанПіН 5.5.2.008-01. — К., 2001. — 54 с.

Інформаційні ресурси

- 1.Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
- 2.Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
- 3.Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
- 4.Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Гігієна та екологія: Підручник / [В.Г. Бардов, С.Т. Омельчук, Н.В. Мережкіна та ін.]; за редакцією В.Г. Бардова. – Вінниця: Нова Книга, 2020. - 472 с.
2. Гігієна та екологія: Підручник /За редакцією В.Г. Бардова. - Вінниця: Нова Книга, 2006. - 720 с.
3. Hygiene and Ecology. Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів / За редакцією В.Г.Бардова / Англійською мовою. - Вінниця: Нова Книга, 2009. - 688 с.
4. Vladimir A. Korobchanskiy, Michael P. Vorontsov, Alisa A. Musulbas. - Hygiene and Ecology. - Kontrast Publishing Enterprise, Kharkov, 2006. – 165 p.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Загальна гігієна: пропедевтика гігієни: Підручник / Є.Г.Гончарук, Ю.І.Кундієв, В.Г.Бардов та ін.; За ред. Є.Г. Гончарука. - К. : Вища шк., 1995.- 552 с. іл.
2. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Навчальний посібник (І.І.Даценко, Р.Д.Габович), - К., 1999.
3. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. І.І.Даценко, Р.Д.Габович. Підручник, 2 видання. - Київ., «Здоров'я», - 2004, - 790 с.
4. І.І.Даценко, Р.Д. Габович . Основи загальної і тропічної гігієни. - К.: Здоров'я, 1995. - 424 с.
5. Гігієна з основами екології. І.І.Нікберг, І.В.Сергета, Л.І.Цимбалюк. Київ, „Здоров'я", 2001, 504 с. / Допущено МОЗ України як підручник для студентів ВМЗ I-II рівнів акредитації.
6. Пропедевтика гігієни, військова та радіаційна гігієна, навчальний посібник (В.Г.Бардов та співавт.) - ч. 1, 160 с. ; - ч. 2, 128 с. - К.; 1999.
7. Гігієна. Навчальний посібник до практичних занять для студентів медичних факультетів в. н. з. // В.Я.Уманський, Д.О.Ластков, А.М.Безсмертний, Н.Ф.Іваницька та інші. - Донецьк, 2004, 384 с.
8. М.П. Мащенко, Д.С. Мечов, В.О. Мурашко. Радіаційна гігієна - Харків; МОЗ України, КМАПО, 1999.-389 с.

9. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: 1991. - 304 с: іл..
10. Загальна гігієна. Словник-довідник. (І.І.Даценко, В.Г.Бардов, Г.П.Степаненко) Львів, 2001 р. - 244 с.
11. Комунальна гігієна /Є.Г. Гончарук, В.Г. Бардов, С.І. Гаркавий, О.П. Яворовський та ін.; за ред. Є.Г. Гончарука. - К.: Здоров'я, 2003. - 728 с
12. Гігієна харчування з основами нутриціології (за ред. В.І.Ципріяна). - К., 1999.
13. Гігієна праці (під ред. А.М. Шевченка). - К., 2000.
14. Медицина катастроф (А.В.Дубицкий, И.А. Семенов, Л.П. Чепкий). -К., 1993.
15. Норми радіаційної безпеки України. (НРБУ-97); К.:1997.-121с.
16. Основні санітарні правила протирадіаційного захисту України (ОСПУ-2001). - 136 с.
17. Державні санітарні правила і норми по устаткуванню, утриманню загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу. ДСанПіН 5.5.2.008-01. — К., 2001. — 54 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>
5. Центр громадського здоров'я МОЗ України <https://phc.org.ua/>
6. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>
7. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>
8. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>
9. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
10. Постійне представництво України при ООН <http://ukraineun.org/>
11. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>
12. Centers for diseases control and prevention <http://www.cdc.gov/>

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ(≈100)

1. Гігієна як наука, її мета, задачі зміст і місце в системі медичних наук, методи гігієнічних досліджень. Санітарія, санітарно-епідеміологічна служба в Україні.
2. Основні етапи розвитку гігієнічної науки - емпіричний та науково-експериментальний. Найвидатніші представники світової та вітчизняної гігієни, роль у формуванні гігієни як науки.
3. Здоров'я як соціальна та гігієнічна проблема. Основні завдання профілактичної медицини на сучасному етапі. Роль лікаря лікувального профілю в збереженні і зміцненні здоров'я населення.
4. Структура і зміст роботи органів санітарно-епідеміологічної служби, санепідстанції та їх функції. Зв'язок санітарно-епідеміологічної і лікувально-профілактичної служб.
5. Санітарне законодавство та його значення. Поняття про запобіжний і поточний санітарний нагляд. Мета, зміст роботи санітарного лікаря.
6. Навколишнє середовище та його елементи. Природне і техногенне забруднення навколишнього середовища. Гігієнічні аспекти аварії на Чорнобильській АЕС.
7. Вплив сучасної науково-технічної революції на навколишнє середовище, життя та здоров'я населення. Значення віддалених наслідків впливу хімічних речовин та радіонуклідів на організм.

8. Завдання гігієни в попередженні забруднення навколишнього середовища. Основні напрямки оздоровлення екологічної обстановки в Україні, санітарне законодавство та його значення.
9. Гігієнічне нормування: об'єкти та концепції. Сучасні принципи гігієнічного нормування як основа профілактики захворювань і розробки оздоровчих заходів.
10. Сонячна радіація і її гігієнічне значення. Біологічна дія різних складових сонячного спектру. Профілактика захворювань, пов'язаних з недостатністю інсоляції, форми її компенсації. Дія надмірної кількості сонячної радіації на організм. Штучні джерела ультрафіолетової радіації, що застосовуються для профілактики сонячного голодування та санації повітря приміщень.
11. Погода та її гігієнічне значення. Погодоутворюючі фактори і їх роль у формуванні різних типів погоди. Медична класифікація погоди. Профілактика метеотропних реакцій у населення.
12. Клімат та його гігієнічне значення. Кліматоформуючі фактори і їх роль у формуванні різних видів клімату. Акліматизація як складний соціально-біологічний процес пристосування до нових клімато-географічних умов. Вплив умов життя, праці, побуту, харчування і одягу на процес акліматизації.
13. Поняття про метеотропні реакції. Профілактика захворювань, зумовлених несприятливим впливом клімато-погодних факторів.
14. Фізіологічне, епідеміологічне і гігієнічне значення води. Норми водопостачання як один з факторів, що відображають рівень санітарної культури і комунального благоустрою.
15. Нормування якісного складу води як один з заходів попередження захворювань населення, пов'язаних з водокористуванням. Показники органолептичних властивостей, хімічного складу, епідемічної та токсикологічної безпеки води.
16. Мінеральний склад води та його вплив на організм людини. Профілактика ендемічних захворювань, зв'язаних з особливостями сольового мікроелементного складу води.
17. Гігієнічна оцінка джерел питного водопостачання. Організація водопостачання сучасного міста і сільського населеного пункту. Зони санітарне охорони джерела водопостачання.
18. Кондиціонування води. Традиційні та спеціальні методи поліпшення якості води. Гігієнічна оцінка методів освітлення, знебарвлення і знезараження питної води.
19. Гігієнічне значення ґрунту. Роль ґрунту в розповсюдженні інфекційних та інвазійних хвороб. Забруднення і самоочищення ґрунту, заходи з його санітарної охорони.
20. Гігієнічне значення твердих та рідких відходів. Санітарна очистка населених місць. Гігієнічна характеристика основних методів знезараження побутових стічних вод. Каналізація населених місць.
21. Джерела забруднення навколишнього середовища радіоактивними речовинами. Проблеми харчування та водопостачання в зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС.
22. Урбанізація як соціально-гігієнічна проблема, її вплив на здоров'я людей. Гігієнічні вимоги до планування, забудови та благоустрою сучасного міста. Системи забудови. Гігієна планування і благоустрою сільських населених пунктів.
23. Теплообмін людини з навколишнім середовищем. Теплопродукція і тепловтрати організму при різних фізичних умовах повітряного середовища. Гігієнічне значення температури, вологості, руху повітря та теплової радіації.
24. Поняття про мікроклімат. Види мікроклімату. Методи оцінки та норми мікроклімату для приміщень різного призначення. Профілактика несприятливого впливу мікроклімату на організм.

25. Гігієнічні вимоги до природного освітлення приміщень. Показники та методи оцінки природного освітлення. Особливості геометричного та світлотехнічного методів. Норми освітлення.
26. Гігієнічне значення штучного освітлення приміщень. Показники та методи оцінки штучного освітлення. Норми освітлення жилих, громадських та виробничих приміщень.
27. Порівняльна гігієнічна характеристика джерел штучного освітлення. Люмінесцентні лампи та лампи нажарювання. Методика визначення рівня освітленості.
28. Місцеве та центральне опалення. Гігієнічна характеристика різних видів центрального опалення. Гігієнічні вимоги до опалення жилих, громадських та виробничих споруд.
29. Гігієнічне значення денатурації повітря в жилих та громадських приміщеннях. Санітарне значення діоксиду вуглецю, як показника антропогенного забруднення повітря. Вентиляція приміщень, показники, що її характеризують. Методи її оцінки.
30. Харчування як соціальна та біологічна проблема, основні шляхи її вирішення. Теорії харчування. Значення раціонального харчування для здоров'я і фізичного розвитку.
31. Сучасні принципи раціонального харчування. Кількісна та якісна повноцінність харчування. Режим харчування, його складові елементи і гігієнічне значення. Легкотравність та нешкідливість їжі.
32. Фізіологічні норми харчування різних груп населення. Залежність норм харчування від величини основного обміну, фізичної активності, віку, статі, професійної належності, кліматичних умов тощо.
33. Харчові жири рослинного і тваринного походження, їх біологічна роль, енергетична і харчова цінність. Вершкове масло, свинячий та яловичий жир, маргарин та їх гігієнічна характеристика. Біологічна цінність нерафінованих рослинних олій, потреба в них для різних вікових груп.
34. Гігієнічне значення вуглеводів у харчуванні людини. Джерела моно-, ди-і полісахаридів, їх фізіологічне значення. Значення клітковини та пектинових речовин в харчуванні населення.
35. Фізіолого-гігієнічне значення білків тваринного і рослинного походження. Джерела білків. їх повноцінність та потреба для різних вікових груп. Зміни в організмі при надмірному і недостатньому споживанні білків.
36. Вітаміни, їх джерела та роль в харчуванні. Нормування вітамінів в харчовому раціоні. Авітамінози, гіповітамінози і гіпервітамінози, причини їх виникнення, профілактика. Штучна вітамінізація.
37. Гігієнічна характеристика м'яса і риби як продуктів харчування. їх харчова і біологічна цінність. Профілактика глистних інвазій, що передаються через м'ясо та рибу.
38. Гігієнічна характеристика молока як продукту харчування. Харчова і біологічна цінність молока і молочних продуктів. Санітарна експертиза та оцінка якості цільного та пастеризованого молока.
39. Гігієнічна характеристика харчових продуктів рослинного походження. Овочі і фрукти як джерело вітамінів і мінеральних речовин.
40. Гігієнічна характеристика хліба як продукту харчування, харчова та біологічна цінність хліба. Санітарна експертиза та оцінка якості хліба.
41. Порушення здоров'я, викликані неправильним харчуванням і споживанням недоброякісних харчових продуктів. Профілактика захворювань, зв'язаних з недостатнім та надмірним харчуванням.
42. Сучасна класифікація харчових отруєнь. Характерні риси харчових отруєнь і їх відмінності від інфекційних захворювань. Особливості харчових отруєнь мікробного, немікробного походження та невстановленої етіології.

43. Харчові токсикоінфекції, їх збудники, етіологія, патогенез, умови виникнення та профілактика.
44. Харчові отруєння, викликані ботулінічним токсином, умови їх виникнення та профілактика.
45. Харчові отруєння стафілококового походження, етіологія, патогенез, умови їх виникнення та профілактика.
46. Харчові отруєння немікробного походження. Особливості виникнення та перебігу отруєння грибами, отруйними рослинами, картоплею, хімічними домішками і їх профілактика.
47. Роль і завдання лікаря лікувального профілю в діагностиці і розслідуванні причин харчових отруєнь. Правила оформлення документації при встановленні діагнозу «харчове отруєння». Методика розслідування випадків харчових отруєнь.
48. Гігієнічні вимоги до планування, обладнання і експлуатації підприємств громадського харчування, лікарняних харчоблоків. Медичний контроль за здоров'ям персоналу харчоблоків. Санітарний мінімум та особиста гігієна персоналу.
49. Профілактичне харчування робітників промислових підприємств як метод профілактики професійних захворювань.
50. Класифікація і гігієнічна характеристика основних груп виробничих шкідливостей. Попередні та періодичні медичні огляди. Їх роль в профілактиці захворюваності робітників.
51. Поняття про професійні захворювання. Характеристика специфічних та неспецифічних захворювань. Значення медико-санітарних заходів в профілактиці професійних захворювань.
52. Фізична та розумова праця. Фізіологічні зміни в організмі при фізичній і розумовій праці різної важкості та напруженості. Втома і перевтома. Заходи боротьби з перевтомою.
53. Науково-технічний прогрес та профілактика захворювань, зумовлених високим рівнем нервово-психічного напруження та інтенсифікацією виробничих процесів. Вимушене положення тіла. Перенапруження окремих органів та систем, профілактика.
54. Мікроклімат виробничого середовища. Гігієнічна характеристика умов праці, які зв'язані з впливом несприятливих мікрокліматичних умов на організм. Заходи оптимізації мікроклімату.
55. Гігієнічна характеристика професій, які зв'язані з впливом шуму на організм. Шум як виробнича шкідливість. Фізіолого-гігієнічна характеристика шуму. Профілактика захворювань, зумовлених його впливом. Вібрація як професійна шкідливість.
56. Гігієнічна характеристика виробничого пилу. Аерозолі конденсації та дезінтеграції. Професійні захворювання пилової етіології, їх класифікація та профілактика.
57. Промислові отрути і види їх впливу на організм. Шляхи надходження отрут в організм. Гігієнічна характеристика професій, які зв'язані з впливом хімічних факторів виробничого середовища на організм. Профілактика професійних захворювань та отруєнь. Виробнича вентиляція.
58. Роль цехового лікаря в розслідуванні випадків професійних отруєнь. Особливості профілактичної роботи на виробництві. Контроль за умовами праці та станом здоров'я працюючих.
59. Особливості праці в сільському господарстві. Гігієнічна характеристика професій сучасного сільськогосподарського виробництва. Профілактика професійних захворювань.

60. Іонізуюче випромінювання як виробнича шкідливість. Види іонізуючого випромінювання та його властивості. Санітарні правила роботи з закритими та відкритими джерелами радіоактивного випромінювання.
61. Сучасні проблеми гігієни дітей і підлітків. Зміст і методи профілактичної роботи лікарів дитячих закладів.
62. Фізичний розвиток дітей та підлітків як гігієнічна проблема. Сучасні уявлення про акселерацію фізичного розвитку дітей та вирішення практичних питань, зв'язаних з нею.
63. Поняття про шкільну зрілість. Медичні та психофізіологічні критерії функціональної готовності до навчання в школі. Особливості організації навчання дітей 6-літнього віку.
64. Фізичний розвиток як один з основних показників здоров'я. Порівняльна характеристика методів його вивчення. Комплексна оцінка фізичного розвитку дітей та підлітків.
65. Гігієнічні вимоги до розташування та планування шкіл та дитячих дошкільних закладів. Гігієнічне нормування площі, освітленості, вентиляції та параметрів мікроклімату в приміщеннях дитячих закладів.
66. Показники стану здоров'я дитячого населення. Критерії і групи здоров'я та фізичного виховання. Роль гігієнічних заходів в профілактиці захворювань дітей та підлітків.
67. Особливості сучасного лікарняного будівництва. Гігієнічні вимоги до розташування та планування земельної ділянки лікарні (ситуаційний та генеральний план). Системи лікарняного будівництва та їх порівняльна характеристика. Зонування території ділянки.
68. Гігієнічні вимоги до внутрішнього планування лікарень (приймально-виписне відділення) та типової палатної секції. Групи приміщень та їх функціональне призначення.
69. Гігієна внутрішнього планування і санітарний режим хірургічних відділень лікарень. Операційний блок.
70. Гігієнічні вимоги до планування, обладнання і санітарного режиму інфекційного відділення лікарні.
71. Гігієнічна характеристика освітлення лікарняних приміщень. Гігієнічні вимоги до природного та штучного освітлення палат. Особливості облаштування загального, місцевого, чергового та аварійного освітлення палати.
72. Гігієнічні вимоги до вентиляції і кондиціонування повітря лікарняних приміщень. Види та системи вентиляції, їх порівняльна характеристика.
73. Гігієнічні вимоги до мікроклімату лікарняних приміщень. Системи опалення, їх порівняльна гігієнічна характеристика.
74. Особливості внутрішньолікарняних інфекцій. Система гігієнічних заходів щодо профілактики внутрішньолікарняних інфекцій.
75. Гігієна праці лікарів різних спеціальностей. Основні професійні шкідливості, їх вплив на організм та профілактичні заходи.
76. Особиста гігієна, її суть, завдання. Роль особистої гігієни в сучасних умовах. Науково обґрунтовані принципи особистої гігієни студентів.
77. Гігієнічне значення одягу та взуття. Основні гігієнічні вимоги до різних видів одягу та взуття, їх теплопровідності, гігроскопічності, повітро- та паропроникності.
78. Гігієна тіла та порожнини рота. Гігієнічна характеристика основних засобів догляду за шкірою, волоссям, порожниною рота. Загартування як елемент особистої гігієни. Основні принципи загартування, його роль в попередженні захворювань.
79. Здоровий спосіб життя і здоров'я населення. Шляхи та засоби попередження шкідливих звичок (паління, алкоголізм, наркоманія).
80. Військова гігієна, її мета і завдання. Сили та засоби медичної служби з гігієнічного забезпечення військ на рівні армії, дивізії, полку, батальйону, роти.

81. Гігієнічні вимоги до розміщення військ в польових умовах. Типи польових жител та фортифікаційних споруд, їх порівняльна характеристика.
82. Порядок збору і поховання загиблих воїнів. Формування та екіпіровка спеціальної команди. Обов'язки військово-медичної служби.
83. Організація водопостачання військ у польових умовах. Пункти водопостачання і водозбору, гігієнічні вимоги до їх обладнання. Табельні засоби для очищення, знезараження води.
84. Організація санітарно-гігієнічного контролю за водопостачанням військ. Особливості водопостачання в польових умовах. Норми водоспоживання. Очистка та знезараження води в польових умовах.
85. Санітарно-епідеміологічна розвідка джерел водопостачання, оцінка якості води в польових умовах, табельні засоби, методи дослідження.
86. Організація харчування в польових умовах. Задачі медичної служби з нагляду за харчуванням військ в бойовій обстановці. Продовольчі пункти батальйонів і санітарні вимоги до них.
87. Організація і проведення гігієнічної експертизи води і продовольства в умовах можливого зараження радіоактивними речовинами, отруйними речовинами та бактеріальними середниками. Методи дезактивації, дегазації та дезінфекції.
88. Гігієна праці в різних родах сухопутних військ: радіотехнічних військах, бронетанкових військах, артилерії та ракетних військах - професійні шкідливості, вплив на організм, заходи профілактики несприятливого впливу.
89. Гігієна переміщення військ по залізниці, в автомобільному транспорті та пішим порядком. Завдання медичної служби з гігієнічного забезпечення пере дислокації військ.
90. Основи космічної гігієни. Фактори космічних польотів та космічного простору і їх вплив на організм. Особливості гігієни праці, харчування, забезпечення та особистої гігієни в умовах орбітальних станцій, заходи з їх оптимізації.